

Cihat Aşkın

İsmine hiç dikkat ettiniz mi?
Yani “Aşkın Savaşçısı”... Aşkla cihat eden... Aşk için savaşan... Tanrı'nın mevcudiyetini (insani birlik, müzikal birlik, düşünce birliği, kurumsal birlik...) aşkla kavramak, birlemek ve buluşturmak için... Aşkın savaşçısı...

Kaderi isminde yazıyor sanki...

Ne için onun aşkı?

Müzik için.

Bu yüzden ikiliklerin, zıtlıkların, gece ile gündüzün ortasında. İçindeki o sessiz kuytuda kendini, misyonunu sorgulamış daima. Her türlü ayrımı ve ayırmacı zihniyeti birleyen karakteriyle, kendini “Türk müziği”nin hak ettiği evrensel değerlere ulaşmasına adayan ve gelecek nesillere ışık tutan bir deniz feneri o.

Manevi değerleri yüksek bir ailede doğmuş, kendi kültürel kimliği içinde yetişmiş, yurtdışında aldığı Klasik Batı Müziği eğitimiyle keman tekniği üzerine kazandıklarını yaşadığı toplumun kültürel zenginlikleriyle buluşturmuş bir sanatçı.

Ama aynı zamanda “Müslüman mahallesinde salyangoz satılır mı” beylik suçlamasıyla kendi çevresinin sırt çevirdiği, Klasik Batı Müziği eğitimi veren çevrelerce “Türk müzikçisi” diye dışlanan, bir sürü zorluğu ve tezatlığı aynı anda yaşamış bir birey.

Yılmamış. Bu zorlukları inanç, kararlılık ve sağlam bir iradeyle aşmayı başararak “birleme ilmini” hayatına ve hayatlara getirebilmeye vakıf olabilmış azimli bir insan o.

Fotoğraflar: Mehmet Çağlarer

GÖKYÜZÜ DAMLALARI

Rahşan Apay

rahsan.apay@andante.com.tr

Bugün kendi müziğimizi, yabancılaştığımız için dinleyemiyoruz. Popüler tarzdaki müzikler veya dejenere olmuş, yozlaşmış Türk müzikleri bizim kültürümüzü gerçek anlamda yansıtmıyor çünkü farklı bir gerçeklik var ortada. İşte biz bu gerçeği arıyoruz.

Bir dünya sanatçısı olarak farklı ülkelere pek çok kez gittiniz ve bu ülkelerin sanata olan yaklaşımlarını yakından görme, yaşama, inceleme ve takip etme fırsatı buldunuz. Ülkenize döndüğünüzde sanatsal yaklaşımlardaki bu farklılıkları nasıl yorumlamak istediniz ve elinizdeki yetki ve imkânlarla ne gibi yenilikler getirdiniz?

Şu anda yürüttüğüm görevler gereği çok kimlikli bir yapım var. Müdürlük de bu görevlerden biri. Üç yıldır sürdürüyorum ve bir üç yıl daha devam edeceğim. Gerek İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Türk Musikisi Devlet Konservatuarı (TMDK) gerek Müzik İleri Araştırmalar Merkezi (MİAM) aynı çatı altındaki kardeş kurumlardır ve bu kurumlar Türkiye’de müziğin bilimsel anlamda öğretildiği en önemli okullar arasında yer alıyorlar diye düşünüyorum.

Son dönemde yaptığımız çalışmalar sayesinde eksiklerimiz konusunda çok büyük mesafeler kat ettik. Neydi bunlar? Evrensel Batı normlarına sahip nefesli sazların eksikliğini duyuyorduk. Eğitimine başlayarak bu eksikliği büyük ölçüde giderdik. Tarihi enstrümanlarımızdan çeng ve rebabı yeniden müfredata koyduk. Bilinmeyen halk şarkılarını eğitim sistemimize soktuk.

Kendimize yöneltmemiz gereken soru şu: Biz ne yolla, nasıl başarılı olabiliriz?

Bence bir eğitim kurumunun en önemli vazifesi “üretmek” olmalı. Peki, biz neyi üreteceğiz? Bizim görevimiz, dünya standartlarında, bilimsel ölççeklerle yetişmiş insan üretmek. Okulumuzda, çalgı, ses, kompozisyon, teori, müzikoloji, halk oyunları ve müzik teknolojisi adlarını taşıyan yedi bölüm bulunuyor. Bu bölümlere bilimsel ölççeklerle baktığımızda, dünya standartlarında neler yaratabileceğimiz konusunda farklı neticelere varabiliyoruz.

Kültürün yaşanması, yaşatılması gerektiğine inanıyorum ama o kültürü öğretmek benim işim değil. Benim işim, bilimi öğretmek, geliştirmek ve belli bir şekilde o kültürü muhafaza etmek. Aradaki fark büyük. Çağımızda her on yılda bir çalgı ve müzik alanında büyük değişiklikler yaşanıyor. Eskiden yüz yıllar içerisinde gerçekleşen değişimler 20. yüzyıldan itibaren yıllarla ölçülebilen süreçlerde yaşamaya başlandı. Bugün Internet sayesinde istediğimiz an bilgi sahibi olma hakkına sahibiz.

Bugün eğitim alanında dünyada geçerli olan ölççek “bireysel öğrenme”. Çocuklarımıza bireysel öğrenmenin özgürlüğünü tattırmamız gerekiyor. Bu özgürlük, çocuklara “ne” yapacaklarını değil “nasıl” yapacaklarını söylemekten geçiyor. Bilgi artık en yüce değer. Bu en yüce değerin hepsine birden sahip olmak artık olanaksız ama ona nasıl ulaşacağımızı öğretmek en doğru yöntem.

Türkiye’de yaşadığımız kültür dairesinde insanların soludukları bir hava var. Bu havada dinledikleri, duydukları birtakım müzikler var. Bunlar, Türkiye’nin gerçekleridir. Yaşadığımız toplumun, coğrafyanın gerçekleridir. Çevremizdeki bu gerçekliği dışlayarak, burun kıvrarak hiçbir sonuç elde edemeyiz; bunu bize bilim söylüyor. O kültürü bilimsel olarak inceleyip, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulları da dikkate alarak belli bir yapıda muhafaza edebiliriz. Ama onu bugünün araçlarıyla muhafaza etmek ve geliştirmek gerekir. İşte İTÜ TMDK’da yaptığımızın tanımı budur.

Bugün kendi müziğimizi, yabancılaştığımız için dinleyemiyoruz. Popüler tarzdaki müzikler veya dejenere olmuş, yozlaşmış Türk müzikleri bizim kültürümüzü gerçek anlamda yansıtmıyor çünkü farklı bir gerçeklik var ortada. İşte biz bu gerçeği arıyoruz. Diğer konservatuvarlardan farkımız şu ki onlar bu gerçeği aramıyorlar. Ama biz hayaller peşinde koşuyoruz. Gerçeklerden yola çıkarak kendi müziğimizin değerlerini arıyoruz.

Keşke bu ayrılığı yaşamasaydık...

Sizce, kendi müziksel kimliğimize sırt çevirmemiz uzun vadede ne gibi sonuçlar doğurdu?

Müzik, toplum içindeki ayrımları belirginleştiren en önemli olgulardan biri. Son 50 yıl içinde farklı şekilde yol alabilmiş olsaydık belki de bu kadar kalitesiz müzikler ortaya çıkmayacaktı. Kendi müziğimizi maalesef terk ettik, ittik onu. İtmek yerine içimize alıp öğretmemiz, bilimsel anlamda incelememiz gerekiyordu. Çünkü Türk müziğinin incelenmeye ihtiyacı vardı ama bu yapılmadı. Yıllar boyu dışlandığı için de kalitesizlik çukurunun içine düştü. İşte bu yüzden bu ülkede Türk müziği konservatuvarları kuruldu. Ama bu okulların kurulmasına gerek olmamalıydı. Keşke bu ayrılığı yaşamasaydık. Keşke, tüm sanatların tek bir şemsiye altında toplandığı eğitim ve sanat yuvaları içinde üretim yapabilesek. Hâlbuki bugün konservatuvarlarımızda evrensel ölçütleri hiçbir zaman elden bırakmadan makam teorisini, Türk müziğini, ritimleri, enstrümanları öğretebilir, kendi kültürümüzün tamamını bu çalışmalara ekleyebiliriz. Hatta dünya müzikleri, caz, folklor gibi farklı müzikal sistemleri de alabilir, kültürel zenginliklerimizi eklediğimiz evrensel bir çalışmayla ileride kendisiyle çok daha barışık nesillerin ortaya çıkmasını sağlayabiliriz.

Biz İTÜ TMDK’da kendi müziğimizi dünyada ulaşılan son yöntemlerle analiz edebiliyoruz. Kurumumuzda, Türkiye’nin son 150-200 yıldır muhatap olduğu bölünmüşlük ortamı yerine tam bir bütünlük içerisinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Vizyonumuz, şemsiyemiz “Türk müziği” şemsiyesidir.

Türkiye’de sistemli biçimde uygulanan bölünme politikasının müzikteki yansımalarından biraz daha bahsedermisiniz?

Siyasi alanda yıllarca ilerici-gerici, laik-anti laik, Alevi-Sünni, Türk-Kürt bölünmeleri yaşadık, hâlâ da yaşamaktayız. Bu siyasi bölünmenin müzikteki karşılığı ise alaturka-alafranga karşıtlığıydı. Aslında bunlar tamamen suni ve ideolojik saplantılardır, bu karşıtlığı bilimsel düzlemde izah etmemiz mümkün değildir. Dayatmacı, baskıcı ve sistemli biçimde yürütülen bir politikanın sonucu olarak insanları yıllar yılı belli etiketler yapıştırmak bölmeye çalıştılar. O bölünmüşlük hissiyle Batının pozitif bilimlerine körü körüne hayranlık beslenme yoluna gidildi ancak bu sefer de o kültürün ve bilimin Batının malı olduğu unutulmuş bünyeye bilinçsizce enjekte edilmeye çalışıldı. Bu tavır diğer kesimde savunma duygusunu geliştirdi ve muhafazakarlığı körükledi. Tüm alanlarda kendi kültürümüzü yüceltip muhafaza etmemiz gerektiği ileri sürüldü ve karşıt kutuplar oluştu. Türkiye yıllarca bu kutuplaşmalar üzerinden yoluna kör total devam etmeye çalıştı.

İTÜ TMDK ise bu kutuplaşmanın içinde yer almayan tek konservatuvar oldu. Çocuklarımız bu kurumda hem bize ait geleneksel müzikler hakkında bilgi sahibi oluyor hem de çoksesli müzik üreten Türk bestecilerin eserlerini inceleyip çalışıyorlar. Son üç yıl içinde caz bilimi alanında da çalışmalar yaptık. Müzik vazgeçilmez bir bütün ve Türkiye’de bu bütünün içinde popüler müzik de, arabesk müzik de, askeri müzik de, dini müzik de var. Tüm bu müziklerin sosyolojik ve müzikolojik alanlarda incelemelerini biz bugün akademik ortamda yapabiliyoruz. Arabesk müzik konulu tezler yazdırıyoruz. Arabesk müziğin öğretilmesini hiçbir zaman doğru bulmuyorum çünkü bir sanat değeri taşıyor ama bir sosyal olgu olarak bilimsel inceleme alanına girmeli. Diğer konservatuvarlardan da bu bağlamda aynı özveri ve açık yürekliliği bekliyoruz. Kendi kültürümüzü

bilimsel değerlerle yaklaşarak sahip çıkmalarını ve araştırma yapmalarını bekliyoruz çünkü Türkiye'nin bu çalışmalara ihtiyacı var. Biz sadece belirli bir zümre için müzik yapmıyor ve tüm yatırımımızı o zümrenin anlayıp hoşlanabileceği tarzdaki değerlere yöneltilmiyoruz. Kaynaklarımızı israf etmiyoruz.

Bir müzik muhafazakâr olabilir; türlü yönlerden geliştirilmiş, ilerici, çok seslendirilmiş olabilir ya da tek sesli kalabilir. Tüm bunlar çok büyük zenginliklerdir. Biz bunları aynı potada eritilmesi gereken değerler olarak görüyoruz. Zaten bu yüzden, sadece ülkemiz gençlerini değil, Kanada, Yunanistan, İsrail, Ürdün, Bulgaristan, Japonya'dan gelen öğrencileri de barındıran bir okuluz. Uluslararası alanda ortak lisans programları başlattık. Amerika'da UCLA, Nashville ve Yale üniversiteleri (Nashville ile 2012-2013 döneminde anlaşmalar sağlanmış olacak), İngiltere'de Kent Üniversitesi, Avrupa'da Erasmus faaliyetleri kapsamında yaklaşık 9-10 okul, Ortadoğu ülkeleri, Orta Asya'daki Türk cumhuriyetlerinde bulunan bazı önemli merkezler ve Balkan ülkelerindeki birkaç önemli okulla anlaşma imzalamayı başarmış Türkiye'deki tek eğitim kurumuyuz. Bu anlaşmalarla birlikte çok geniş bir kapsama alanına ulaştık. Dünyanın her noktasında çalışmalar yapan mezunlarımızla birlikte köklü bir kurum olmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Yaptığınız çalışmalar ve getirdiğiniz yeniliklerle evrensel bir müzik kurumu olma yolunda hızla ilerliyorsunuz. Az önce dünyada eğitimin bireyselliğe doğru kaydığından söz ettiniz. Burada uyguladığınız eğitim sistemi, bireysel eğitimin ön plana çıkarttığı sizin gibi virtüözlerin yetişmesine de olanak tanıyacak mı dersiniz?

Virtüöz yetiştirmenin, herhangi bir okulun işi olmadığını düşünüyorum. Çıtayı elbette çok yükseltmeliyiz ama virtüöz kendine özgü bir kişiliktir. Değiş yerindeyse, virtüöz olunmaz, virtüöz doğulur. Sanatçı eğitimi, usta-çırak ilişkisine dayanır. Okullar da genel anlamıyla bu usta-çırak ilişkilerinin geliştirildiği, yeşeltildiği ocaklardır. Toplumla faydalı olabilecek insanlar yetiştirmek öncelikli hedefimiz. Bunların içinden mutlaka büyük dâhiler çıkacaktır.

Klasik Türk Müziği'ndeki büyük saz ve ses üstatlarına baktığımızda yüzde seksen oranında okulumuzdan mezun olduklarını görürsünüz. Halk müziğinde de öyledir; çok değerli virtüözler yetiştirmiş bir okuldur İTÜ TMDK. Bir insan kendini kendi diliyle her zaman çok daha rahat ifade edebilir ama çocuğa yaşadığı çevreden kopuk olarak farklı bir müzik türü, anlayışı öğretmeye kalktığımızda bocalar. Çocuğa evrensel normları öğretmeliyiz elbette ama "evrensel normlar", Batının ortaya çıkardığı kültür değil, Batının yarattığı teknoloji. Biz bu teknolojiyi kendi kültürümüz için kullanıyoruz. Aradaki fark bu.

Öyle gözüküyor ki, yarattığınız ve bundan sonra da yaratacağınız bu değişim rüzgârı her alanda topluma faydalı insanlar yetiştirecek ve dâhiler de böylece büyümek için verimli topraklara kavuşabilecekler.

Çok güzel bir noktaya değindiniz. Bence insanlar, en ideal biçimde, özgürlük ortamında yetişebilirler. Bu ortam sağlandığı takdirde, insanlar hiçbir fikrin tahakkümüne kapılmadan rahat bir şekilde düşünebilirler. Biz ne zaman ki bilimi tahakküm altına, dogmaların içine sokmuşuz işte o zaman insan yetiştirememişiz ama ne zaman ki özgürlüklere açmışız, o zaman insanlar serpilip büyümüşler ve istedikleri biçimlerde estetik değerlerle yukarıya doğru çıkmışlar. Biz de bu özgürlük ortamını yarattık. O kadar ki yetişen çocuklarımız bugün istedikleri müziği yapabiliyorlar. Ne hocalarımıza ne öğrencilerimize baskı uyguluyoruz; hepsi de bugün Ortadoğu'dan ABD'ye, Avrupa'dan Avustralya ve Japonya'ya kadar her coğrafyada konser veriyorlar. Biz ancak böyle bir ortamda üst düzey sanatçıların yetişebileceğini biliyoruz. İnsanların kendilerine ait müzikleri yapmasının yasak olmadığı bir dünya oluşturmak istiyoruz. Bu müzik kötüdür, ilkindir, uluslararası normların müziği değildir diye düşünmeye devam ettiğimiz sürece çocuklarımız kendi kültürlerine yabancı ve yasaklı olarak doğuyor ve yetişiyorlar. Sonrasında ise hiçbir şey yaratamaz hale geliyorlar. Hâlbuki çok büyük bir kültürel zenginliğin içinde yaşıyoruz. Bugün dünya artık eskisinden farklı renkler, tımlar, kültürler ararken biz hâlâ kendi tımlarımızı

Atatürk, hiçbir zaman "Batı müziğini olduğu gibi buraya getirip bünyeye adapte edin" demedi. Cumhuriyetin niteliklerine sahip çıkacak ve daha geniş kitlelere ulaşacak müzikler yazmalarını istedi Türk Beşleri'nden. Halk türkülerinin altına Batı armonileri ekleyip halkı çoksesli müzikten uzaklaştırmak değildi onun asıl istediği.

“Şurası çok açıktır ki, Atatürk’ün müzik devrimine bugün sahip çıkan tek kurum İTÜ TMDK’dır.”

zı konservatuvarlarımızda ve müzik okullarımızda öğretemiyoruz. Çünkü büyük bir savunma mekanizmasıyla karşılaşıyoruz. Bu şekilde toplumu ikiye bölmenin de hesapları yapıyor. İTÜ TMDK’nın hedefi, bölünmüş toplumu aynı ülküde birleştirerek insanların istediklerini özgürce, rahatça söyleyebilmelerine zemin oluşturmak.

İlericiliği savunan eğitim kurumları, başka bir cepheden bakıldığında, farkında olmadan tutuculukta sıkışıp kalıyorlar diyebilir miyiz?

Dünyada “statüko” ve “dinamizm” diye iki kavram var. Değişim hareketini başlatıyor, devrimler gerçekleştiriyorsunuz fakat bir müddet sonra bu devrimler “dogmalar”a dönüşüyor. İnsanlar o dogmalara saplandıkça çağın gerisinde kalıyorlar. Hâlbuki sürekli devrim, sürekli değişim, sürekli düşünmek gerekir. Peki, bu değişim ne için olmalı? Daha iyiyi, daha güzeli, daha doğruyu estetik ve felsefi anlamda bulabilmek için elbette. Her şey ileriye doğru gelişir. Medeniyet tarihi hocam olmuş çok değerli eğitim bilimcisi Amiral Sabahattin Ergin bir gün bize “dünyada yapılan her şey ihtiyaçtan doğar” demişti. Yani, insanların belli konulara olan ihtiyacı, onların o alandaki çalışmaları yapmasına sebep olur. O ihtiyaçları bilimsel, estetik değerlerle süslediğimiz ve ölçtüğümüz takdirde o zaman ihtiyaçta uzun süreli cevap verebilmiş oluruz.

İTÜ ve MiAM, modern müzikte Türkiye’nin Mekke’sidir

Atatürk’ün yaşama geçirilmesini istediği müzik devriminin özünü yeterince kavrayabildik mi?

Türkiye’nin müzik devrimine baktığımızda çok büyük yanlışlıklar yaptığımızı görüyoruz. 13. ve 14. yüzyıllarda yazılı geleneğin olmaması, terazinin eksik yanlarından biri. Günümüze kadar gelebilmiş yazılı değerlerin müsebbibi ise hep yabancı

müziyenler. Bütün bu edvarlar, yazılı notaya alınan değerler, Ali Ufki Bey gibi, Kantemiroğlu gibi sanatkarlar tarafından kaleme alınmış. Sarayın etrafında gelişen müzikler bir müddet sonra halka mal oluyor, ancak halkın müziği sarayda dinlenmiyor; böyle bir ikilem var. Mevlevihanelerde yetişen bestekârların eserlerinin tamamen devletin müziği olarak lanse edilmesi hususu da bir başka kutuplaşma. Daha sonra, Batılılaşma adı altında, Donizetti Paşa’nın getirtilerek bir bando kurulması ve sonrasında sarayın müzik işlerini bandonun ele alması da yine, kendi müziğimize ters bir açıdan bakmak anlamına geliyor.

1908 yılında İttihat ve Terakki sayesinde 2. Meşrutiyet’in ortaya çıkmasıyla birlikte İtalyan müzisyenlerin etkisinden bir anda kurtularak millileştirme politikası çerçevesinde Türk müzisyenler işi ele alıyorlar. Büyük atılımlar o tarihlere gerçekleşiyor. İlk defa ikinci kuşak müzisyenler yurtdışına gönderiliyor. Cumhuriyetin ilanından önce 1917 yılında İstanbul’da konservatuvarın kurulması tarihi bir olaydır. Liszt, Auer, Kreisler, Vieuxtemps’ın İstanbul’a gelmesi, onların gözünde belki egzotik bir seyahat anlamı taşıyordu ama bu ziyaretler İstanbul’un kültür tarihi bakımından çok önemlidir. Biz bunlardan hangilerini biliyoruz?

Kimseyi suçlamıyorum aslında. Suçladığım şey, zihniyet! Bu bakış açısını kurum olarak biz de paylaşabiliydik ama bunu istemediğimiz için kendi öz eleştirimizi zamanında yaptık ve değişim için kolları sıvadık. Bu yüzden, İTÜ TMDK son 36 yıl içinde daima gelişti. Ankara Devlet Konservatuvarı’nın kurulması büyük bir devrimdi. Hindemith’in gelmesi de öyledir ama Hindemith’in raporu tam olarak ele alındı mı? Hayır! Geleneksel müzikle ilgili kısımları örtbas edildi. Türk müziğinin geliştirilmesi alanında çalışmalar yapıldı mı? Hayır! Türk müziği sadece “muhafaza edildi”. Klasik Türk Müziği ve çoksesli müzik bestecileri arasında husumet ortamı doğdu. Birbirlerine düşman olarak büyüdüler. Türk müziğinde birtakım ilerici çalışmalar 1908 yılında İttihat ve Terakki döneminden itibaren yapıldı.

Türk müziğinin incelenmeye ihtiyacı vardı ama bu yapılmadı. Yıllar boyu dışlandığı için de kalitesizlik çukurunun içine düştü. İşte bu yüzden bu ülkede Türk müziği konservatuvarları kuruldu. Ama bu okulların kurulmasına gerek olmamalıydı. Keşke bu ayrılığı yaşamasa ydık.

Kaptanzâde Ali Rıza Bey, Muhlis Sabahattin, Musa Süreyya gibi şahsiyetler bu denemeleri kendi bilgilerince yaptılar. Ama daha sonra, örneğin Cemal Reşit Rey, tamamen Fransız kültürüyle yetişerek Türkiye'ye gelince, Fransız gözlüğüyle kendi havalarmızı çalmaya ve yazmaya başladı; müzikal anlamda bambaşka sulara girdik birdenbire.

Türk Beşleri çocuk müzikleri de yazmalıydılar. Alman şarkılarının altına Türkçe sözler yazma değil kendi müziklerimizi seslendirip çocuklarımıza öğretme yoluna gidilmeliydi.

Mustafa Kemal Atatürk, Batılı saz ve caz takımlarını dinlediğinde, kendi müziğimizin de onların insanı belli bir ruh seviyesine çıkartan müzikleri gibi işlenmesini istedi. Sarayburnu konuşmasının temelinde, yerel değerlerimizin Batı medeniyetinin bilimsel ölçeğinden geçirilerek süzgeçlenmiş bir şekilde işlenmesi yatıyordu. Atatürk, hiçbir zaman "Batı müziğini olduğu gibi buraya getirip bünyeye adapte edin" demedi. Sözleri çok açık! "Güzel sanatlarda da en önde götürülmesi gerekli olanı Türk musikisidir" demiştir. Cumhuriyetin niteliklerine sahip çıkacak ve daha geniş kitlelere ulaşacak müzikler yazmalarını istedi Türk Beşleri'nden. Halk türkülerinin altına Batı armonileri ekleyip halkı çoksesli müzikten uzaklaştırmak değildi onun asıl istediği. İnsanların beraber söyleyebilecekleri müzikler yaratılsın; yani yerel kalınarak çağdaş medeniyete ulaşılsın istedi. Böyle düşünmeseydi, Safiye Ayla'nın okuduğu Saadetin Kaynak'ın Yanık Ömer türküsü için, "Ah keşke bunu bir de orkestradan dinleseydik" demezdi. Safiye Ayla bu sözleri unutmuyup daha sonra Muammer Sun'la birlikte Ata'nın vasiyetini yerine getirdi. Fakat hiçbir devlet orkestrası bu eseri seslenmedi. Safiye Ayla kendi parasıyla orkestra tutmak zorunda kaldı. Orkestralara, konservatuvarlara soruyorum: Bu mudur Atatürk'ün müzik devrimine sahip çıkmak? Şurası çok açıktır ki, Atatürk'ün müzik devrimine bugün sahip çıkan tek kurum İTÜ TMDK'dir.

Kültür değerlerimizi arşivleme konusunda hassas bir muhafazakâr, dünyayı bilimsel ölçekte takip etme konusunda ise tavizsiz bir ilercisiniz. İTÜ TMDK ve MİAM çatısı altında farklı rüzgârlar esiyor...

İTÜ TMDK ve MİAM, modern müzikte Türkiye'nin Mekke'sidir. Öğrencilerimiz burada edindikleri bilgileri dünyanın değişik yerlerinde en iyi şekilde işliyorlar. Biz burada onlara sadece teknik kazandırıyoruz. Biz hiç kimseye ne kendi kültürümüzü ne de Batı kültürünü enjekte etme yoluna gidiyoruz. Bilimde ve müzik teknolojisindeki son eğilimlerin neler olduğu konusunda onlara yol gösteriyoruz.

Yaptıklarınız ve yapacaklarınız için herhangi bir dirençle karşılaştınız mı? Yoksa herkes bu değişime hazır mıydı?

Bu okulun tebeşir tozunu çok yutmuşumdur, 11 yaşımdan beri buradayım. Gördüğüm şu ki, herkesin bu çatı altında tek bir amacı var o da Türk müziğinin geliştirilmesi. Kimse bu anlamda yapmak istediklerine karşı çıkmadı ancak fikir ayrılıkları yaşanması her zaman için doğaldır. Konservatuvarımız demokratik bir kurumdur ve hizmetlisinden müdürüne kadar ortak bir ruh birliği içindedir. İTÜ TMDK'lılık, bu müziğe gönül vermiş, her alanda gelişmesini desteklemiş insanlarımızın ortak platformda bir araya gelerek oluşturdukları bir ruh birliğidir.

Ben, gelişime inanan, pozitivist bir insanım. Fikirlerime katılmayan arkadaşlar da görüşlerini bilimsel dayanaklarla savunsunlar ki ben de onlardan bir şeyler öğreneyim isterim. Bu büyük bir zenginliktir. Önemli olan, her fikirden insanın bir araya gelip ortak güzellikler yaratabilmesidir. Benim affedemediğim tek şey, riyakârlık ve arkadan vurmaktır. Yanlış düşündüğümü yüzüme karşı net biçimde söyleyene saygı duyar, medeni

cesaretinden ötürü kutlarım ve ben de o insandan yararlanma yoluna giderim.

Öğrencilerle de yakın ilişkiler içindesiniz, makamınız her zaman açık. Öğrenci platformları kurdunuz. Onları sıklıkla dinliyorsunuz, sorunlarına çözüm üretmeye çalışıyorsunuz.

İTÜ TMDK'da öğrenci temsilcisi yönetim kurulumuza girer, tartışmalara katılır, kararları dinler ve bunları öğrenci arkadaşlarına aktarır. Ben de yılda 3-4 kez öğrencilerle bir araya gelirim, onları dinlemek isterim. Şimdi söyleyeceğim, bütün konservatuvarlarımız için geçerlidir: Öğrencilerin hocalarından daha ileride olduklarını düşünüyorum. Neden mi? Çünkü öğrenciler yeni beyinlere, teknolojiye, anlayışa sahipler. Onların sahip olmadıkları yegâne şey ise tecrübe. Tecrübe de bizde var ama onlar bizden çok daha genç ve zengin dimağlara sahipler yani bizden daha ilerideler. Öğrenciye eski dilde talebe derler, yani "talep eden" anlamında. Şimdilerde öğrencilere soruyorum: "Neden talep etmiyorsunuz?" Dinliyorlar sadece çünkü bastırılmışlar, konuşmalarına izin verilmemiş. Onlara her şey dikte edilmiş. Okulumuzda bu anlayışı reddediyoruz. Aralarında gruplar oluşturup konularını gündeme getirmelerini ve bizi aydınlatmalarını istiyoruz. Genç ve parlak beyinleriyle hocalarını eleştirsinler, onları yukarı doğru çeksinler. "Eğer size engel olan hoca varsa da gelin bana söyleyin" diyorum. Yani onları kıskırtıyorum. Dinamizm sağlanması için bu gerekli.

Okulumuzda büyüklerimize daima saygı beslenir. Eski müdürlerine oda tahsis eden yegâne kurumumuzdur sanırım. Diğer konservatuvarlarda emekliliği gelen hocalar yollarırken okulumuzda onlar için özel fonlar yaratıyor ve yeniden aramızda olmalarını sağlıyoruz. Derslere girmeseler dahi sohbetleriyle başımızın üstündedirler. Bu tavır bizim cemiyet kültürümüzden kaynaklanır. Öğrencilerimiz de bu kültür içerisinde yaşayarak usta-çırak silsilesi içinde eğitimlerini tamamlarlar.

Konservatuvar mezunlarının Anadolu'da çalışması yok

Usta-çırak ilişkisi, cemiyet kültürü, beraberinde ister istemez tevazu disiplini de kişiye kazandırıyor. Diğer kurumlarda öne çıkan bireyselcilik, rekabeti ve benmerkezciliği daha mı fazla besliyor sizce?

Çok doğru bir noktaya temas ettiniz. Konservatuvarlarımızda topluma yararlı bireyler yetiştiremediğimizi öteden beri düşünüyorum. Bireysel planda çok değerli sanatçılar yetiştiriyoruz ama onların toplumlarına nasıl faydalı olacakları sorusunu hiç sormuyoruz. Konservatuvarlarımız toplumcu bilince sahip değiller. Bu anlamda, Musiki Muallim Mektebi-Gazi Üniversitesi kökenli müzik öğretmen okulları bu bilince çok daha fazla sahipler, Anadolu'da çok güzel çalışmalar yapıyorlar. Yöre insanına müziği sevdirenler de onlar. Anadolu'da kaldığımda, müziğimi, tüm bu değerli şahsiyetlerin çalışmalarını ışığında o topraklarda dinletemediğimi fark ediyorum. Fakat bakıyorsanız, konservatuvar mezunlarının bu alanda hiçbir çalışması yok! Geçmişte sorguladığım nokta da buydu. Ben bir konservatuvarlıydım ama diğer konservatuvarlılardan farkım olmalıydı. Bireysel değil toplumsal bakış açısıyla ele almalıydım her şeyi.

Bir süredir, kendinizi içsel anlamda yenileme ve farklı projeler ortaya koyma sürecindesiniz. 2012 yılında Cihat Aşkın cephesinde ne gibi yenilikler göreceğiz?

Çok uzun süren, felsefi bir hazırlık yaptım. Bu hazırlık döneminin ardından uzun zamandır yapmak istediğim projeleri hayata geçirmeye başladım. Bu projeler içinde en önemlisi,

kendim için tasarladığım yepyeni ses, tarz ve ruh hali. Bakış açımı geliştirme konusundaki isteğim ön plana çıkacak bu alanda. Onun dışındaki toplumsal projelerimi elbette sürdüreceğim. Uluslararası alanda çok önemli çalışmalar yapacağımın müjdesini de vermek istiyorum. CAKA programına yönelik büyük bir talep artışı söz konusu. Yakın zamanda Türkiye’de 5-6 yerde daha şubelerimiz açılacak. Bir de konservatuvarımızın akreditasyon projesi var. Bu proje, Türkiye’de belediyeler nezdindeki kursları akredite etmek için yapılan bir çalışma. Artık İTÜ TMDK olarak Türkiye’nin her yerinde kendi öğretmenlerimiz ve müfettişlerimiz sayesinde bizim öngördüğümüz programları uygulamaya başlayacağız. Küçükçekmece Belediyesi’yle ortaklaşa yaptığımız müzik akademisi, bu alandaki ilk çalışmamız. Bu proje de yakında diğer şehirlere doğru genişleyecek.

Hem yönetici hem de yorumcu olarak yoğun bir gündeminiz var. Aynı zamanda bir misyon insanısınız. Her konuda elinizi cesaretle taşın altına koyuyor, toplumun ileri gidebilmesi adına özverili çalışmalarda bulunuyorsunuz. Bu yoğunluğun solist kemancılığınız ve konser kariyeriniz üzerindeki getiri ve götürüleri nelerdir?

Bu işin kolayını şöyle buldum. Çalışmalarımı birbirinden ayırmıyorum aksine onları bütünleştiriyorum, hepsi tek bir şemsiye altında toplanıyor. Eğer her an ayrı şemsiyelerle dolaşıyor olsaydım, birbirinden bu kadar farklı işlerle başa çıkma olanağı bulamazdım. Ama hepsinden önce ben bir kemancıyım. Kemana her fırsatta çalışıyorum. Yaptığım diğer işler, müzisyenliğimin gölgesinde kalmaya mecbur. Aksi takdirde, keman çalmakta başarılı olamam. Yönetim kurulu başkanlığı yapmam keman çalmamda çok işe yarıyor. Hangi açıdan mı? Meslek sırrıdır, söyleyemem ama içsel anlamda bana farklı bir karakter, liderlik, bakış açısı katıyor. Peki, keman yorumculuğum diğer uğraşlarımı etkiliyor mu? Kesinlikle evet. Koşullar bizi yaşamın her alanında performans sergilemeye yönlendiriyor. Bizler de performans sanatçılarıyız. Yönetim kurulu başkanlığı ya da müdürlük yaptığım zamanlarda sadece bir performans sergiliyorum. Ve insanlar da tıpkı sahnedeki gibi o performanslarımı değerlendiriyorlar. Benim için olay bu kadar basit.

Antik zamanlarda iyi müziğin yaşantıya ve hayatın tüm yönlerine katkı yaptığına inanılıyordu. Bu nedenle müzisyenlerin, yeteneklerinin elverdiği en üst düzeyde, iyi ve tüm insanların çıkarına yönelik müzik icra etmek gibi kutsal bir görevleri vardı. Müzik kalpten kalbe iletişim kuruyorsa ve bu bir iletişim yoluysa konserlerinizde ve ortaya koyduğunuz farklı projelerde neyi anlatmak ve iletmek istiyorsunuz?

Kimliğimize saygı duymamız gerektiğini anlatmaya çalışıyorum. Yıllarca kendi kimliğimizi hiçe sayarak Batıyı körü körüne taklit ettik. Hâlbuki biz de kendimize özgü bir tarz oluşturabiliriz ama bunu tercih etmedik. Toplumumuzda 200 yıla yaklaşan bir Tanzimat kompleksi var. Kanaatime göre, yapmamız gereken çalışma, yerel değerlerimize sahip çıkarak, onları teknolojinin son verileri ışığında güncellemek olmalıydı. Atatürk’ün de Cumhuriyet devrimleriyle yapmaya çalıştığı buydu ama ondan sonraki uygulamalar bizi millet olarak kimliğimizden gitgide koparttı.

Müzik, toplumu dönüştürebilen en önemli unsurlardan biri... Müziğin niteliği yaşamın niteliğine de yansıyor. Spesifik duygular müzikle ifade edilip iletilebiliyor. Bu yüzden antik çağların büyük uygarlıklarında yasalar hangi müziğin yapılabileceğini insanlara dikte ediyordu. Peki, siz çoksesli müziği topluma yayma çalışmalarınız sırasında eser ve beste seçimlerini hangi kriterlere göre yapıyorsunuz?

Kanaatimce, sanatı sanat için yapan ve sanatı toplum için yapan olmak üzere iki tür besteci var. Her bestecinin son tahlilde sanatı sanat için yapması gerekiyor ama bu eylemi laboratuvar çalışması olarak algılayan bestecilerimiz de var. Bu eserler, maalesef icra edilemeden sadece bilimsel çalışma düzleminde kalıyor. Sanat düzeyi gelişmemiş icracılar, bu eserleri tatmin olacak derecede sevemedikleri için de bu eserleri ne inceliyor,

ne de çalışıyorlar. Dinleyicinin bu eserleri algılaması da güçleşiyor. Burada bir orta yol bulabilmek, dinleyiciyi çoksesli müziğe çekebilmek adına “toplum için müzik” yaratılması taraftarıyım. Toplum için yazılan müziklerin çoğaldığı bir ortamda insanlarımızın çoksesli müziğe alıştırlarak bu tür laboratuvar eserlere de yönlendirilmesi muhtemeldir diye düşünüyorum. Böyle düşünmekle birlikte, ben sanatsal düzeyi yüksek, sanat için yazılmış eserleri de kariyerim boyunca seslendirdim ve hâlâ da fırsat çıktıkça seslendiririm.

Klasik Türk Müziği ve Klasik Batı Müziği eğitimi almış bir sanatçı olarak, bu birikimlerinizi Doğu-Batı eksenli ve sentezli projelerde ortaya koyuyorsunuz. Bu çabayı, kimliğiniz ve misyonunuzun bir gereği olarak mı görüyorsunuz?

Ben her insanın hayatta bir misyonu olduğuna ve bunu bir biçimde yaşama geçirdiğine inanıyorum. Ben de misyonumu, öz kimliğimi uluslararası alanda hiç çekinmeden haykırabilmek, olarak görüyorum. Milletimizin en büyük zaafı, kimliğini hiçbir platformda özgürce haykıramaması. Siz nesiniz? Doğulu musunuz, Batılı mısınız? Cevap veremezsiniz çünkü ne olduğunuzu daha siz kendiniz bilmiyorsunuz. Biz Doğu ve Batı arasında bir köprüyüz. Bütün Batı medeniyetinin, eski dünyanın kültürüne sahibiz. Anadolu toprakları üzerinde büyük bir zenginliğimiz, köklü bir tarihi yapımız var. O zaman neden bu kimliğimizi dünyaya ilan edemiyoruz, haykıramıyoruz? Evet, Mozart’ı, Beethoven’i, Çaykovski’yi çok iyi çalabiliriz ama aynı zamanda Doğu’nun müziğine de sahibiz. Ben, Tamburi Cemil Bey de Çaykovski de çalabiliyorum. Benim gözümden, müzikal dil anlamında aralarında bir fark yok. O müzikal dille, aynı platformda gerek Doğuya gerek Batıya seslenebilmeliyim ki asıl kimliğim ortaya çıksın. Bütün bu değerlere sahip çıkmak, dünyanın en eski medeniyetlerine de sahip çıkmak demektir. Yaptığım sanatsal çalışmaların özünde bu düşünce yatıyor.

İnsan makam-mevki sahibi olunca bazen güç tuzaklarına düştüğü olur. Koltuğun temsil ettiği değerler yapıcı da olabilir yıpratıcı da. Kendinizi bu tür tuzaklara düşmekten nasıl koruyorsunuz? Kâmil insan olma yolunda iç sesiniz size nasıl önderlik ediyor?

Ağır sorumluluklar taşıdığım için hiçbir zaman koltuğun esiri olmadım. Sadece imza atarken ve yüksek makamlardaki meslektaşlarımı resmi anlamda kabul ederken masamın başında olurum. Onun dışında kapım öğrencilerime, öğretmenlerime, çalışanlarıma her zaman açıktır. Çat kapı girebilirler. Çünkü ben her şeyden önce bir halk adamıyım. Kendimi elit olarak addedip başkalarından uzakta yaşamayı hiçbir zaman beceremedim ve istemedim de. Sade ve yapmacıksız insanlarla daha iyi anlaşabiliyorum. O yüzden çevremde iyi anlaşabildiğim insan sayısı da gayet azdır çünkü bu tür insanları bulmak zordur. Güç sahibi olmak beraberinde sorumluluk sahibi olmayı da gerektirir. Güç sahibi olup da sorumluluk sahibi olmayanlar bu tuzaklara her an düşebilirler. Sahip olduğum gücü hiçbir zaman insanları ezme için kullanmadım, aksine kendimi ezme için kullanıyorum. İşlerin yürümesi, belli bir ideal çerçevesinde yapılması benim için çok daha önemlidir. Biz müziği ne için yapıyoruz? İnsan olabilmek için. Müzik araçtır benim gözümde, amaç değil.

Ne için araçtır müzik?

Müzik tıpkı bir rüzgâr gibidir, yoldur bizim için. Biz o yolda yürütüyoruz. Öldüğümüz zaman bizden öncekilerden devraldığımız bayrağı belli bir yere taşımamız olacağız. Biz bir araçız. Dolayısıyla müzik de bir araç. Müziği, mesajlarımızı ifade edebilmek, karşıya aktarabilmek ve insanların ruhlarını güzelleştirmek için yapıyoruz.

Müzisyenler mesajlarını müzik aracılığıyla insanlığa aktarıyorlar, onların ruhlarını yükseltiyorlar. Modern çağ peygamberliği diyebilir miyiz buna?

Bach, Beethoven, Brahms, Itri, Âşık Veysel... Hepsi de müziğin peygamberleridir. Mesajlarını önce müzisyenlere sonra da yine müzisyenler aracılığıyla diğer insanlara iletiyorlar. Bu, benim için çok önemli bir olgu. Ben de müzisyen olduğum için

çok mutluyum çünkü bu bilincin farkındayım ve hayatıma bu bilince göre yön veriyorum.

Yaşamınızın her alanında eski ile yeniyi birleştirmek gibi bir üslubunuz var...

İçinde yaşadığım İstanbul'dan kaynaklanıyor olsa gerek. Burada yaşamaktan son derece mutluyum. Dünyanın pek çok şehri gördükten sonra şunu söyleyebilirim ki İstanbul bence dünyanın en güzel şehridir. Dört elementi de yaşarsınız bu şehirde; su, toprak, hava ve sönmek bilmeyen bir ateş... Eski semtlerimizdeki ahşap evlerin pencerelerinden sarkmış bir begonya ne de güzeldir... Ya da çamaşır asılmış o eski sokaklar... Artık pek fazla göremiyoruz bu sahneleri. Her yer "gökdelenkondü"ya dönüştü maalesef. Birbirine elli metre mesafedeki cami, sinagog ve kilisenin aynı mahallede ayrı cemaatlerinin olması... Muhteşem bir güzellik... Dünyanın bütün kültürüne sahibiz. Koca bir tarihin içinde yaşıyoruz. Ben de sanatçı sıfatıyla, tüm bu güzellikleri sanatımda birleştirmek ve insanlıkla paylaşmak istiyorum.

Bu kadar yoğun uğraşın ve apayrı kimliklerin dışında Cihat Aşkın kimdir? Nelerden hoşlanır, hobileri var mıdır?

Müzik öylesine içime girmiş ki dışına çıkamıyorum. 24 saat boyunca müzik düşünüyorum. Akşamları yatmadan önce genellikle tarih, tarihi roman, biyografi kitapları okurum. Biyografi

okumayı bir insanın hayatını izlemeye benzetiyorum. Arada mizahi şeyler okumayı da severim. Çok yakın dostlarımla bir araya gelip sohbetler yapmaktan da hoşlanırım. Eski eşya ve antika toplamaya meraklıyım, 78'lik plak koleksiyonum vardır. Kitapçılara gezmeyi çok severim. Ama "Tüm bunları yapmaya zaman bulabiliyor musun" diye soracak olursan, cevabım maalesef "hayır" olur (Gülüşmeler). **A**

Bazıları vardır, parlak gösterişli renkleriyle kısa ömürlü hayatlar sürerler. Çok vardır etrafımızda onlardan. Salt kendileri için yaşarlar. Köksüz, derinliksiz...

İçlerinden nadir de olsa bazıları çıkar. Onlar köklerini sanki en derine salmak için yaratılmışlardır.

Tıpkı asırlık ulu çınarlar gibi...

Kök saldıği derinlerden can alıp güneşi en yukarıda kucaklar onlar. Gölgesiyle, gövdesiyle güvenli ve korunaklıdır. Bin yaşam açar içlerinde...

Kudretli ve hürdür asırlık çınarlar...

Ülkenin müziği değiştiği zaman elle tutulur dönüşümün de gözlerimizin önünde gerçekleşeceği günler yakındır. Biz müzisyenler için hayatlarını adayabilecekleri bundan daha yüksek bir merteye yoktur...

Rahşan Apay